

PERMAKÜLTÜR VE KENAR ETKİSİ MUCİZESİ - 1

'Sınırlarda yaşamıyorsanız çok fazla yer işgal ediyorsunuz'

Geoff Lawton, Avusturalya Permakültür Enstitüsü Başkanı



Permakültürün kurucusu Bill Mollison'dan bayrağı devralarak dünya çapında Permakültürü yayma görevini başarıyla sürdürmekte olan sevgili Geoff Lawton Hoca'nın yukarıdaki sözünü anlayabilmek için Permakültürde en önemli kavramlardan biri olan 'kenar etkisi'ni bilmek gerekiyor.

Doğada her şey aralarında fark olan iki ortamın kesiştiği ara yüzde, yani kenarlarda gerçekleşir. Tüm olaylar (şekiller, akışlar, canlılar) ortamlar arasındaki sınırdaki yapılan bir alışveriştir ve semere hep kenarlarda birikir. Örneğin tozlar merdiven basamaklarının kenarlarında, rüzgârla sürüklenenler çitlerin kenarında birikir. Bu biriken malzeme organik bir ortam (malç) oluşturarak zamanla toprağa dönüşürken mikroorganizmaların ve bitkilerin gelişimi için de imkân sunar.

İnsan soyunun ve karalardaki canlı hayatın devamını sağlayan; dünyamızı oluşturan yerküre ve onu çevreleyen atmosferin, başka bir ifadeyle hava ile toprağın, birbirine geçerek kesiştiği sınırdaki, bitkilerin ve topraktaki milyonlarca mikroorganizmanın var olduğu, incecik yeşil banttır. Bu geçiş bölgesi (ekoton) içindeki binlerce farklı bitki türü arasında ağaçlar, hava ve toprak arasındaki alışverişte en önemli araçlardır. Ağaçlar bu iki farklı ortam arasında aracı oldukları alışverişte iki ortama da fayda sağlarken, yani temiz hava ve canlı toprak üretimine katkı yaparken diğer canlılar için de su toplar ve besin üretirler. Ağaçların olmadığı bir dünyada hayatta kalmamız mümkün değildir.

Doğadaki en verimli ekolojik sistemlerden olan sığ deniz kenarları (örn. Mangrov ormanları veya İğneada'daki su basar ormanlar) kenar etkisinin en yoğun görüldüğü yerlerdir. Sığ deniz kenarlarında, iki farklı ortam olan toprak ve havanın kesişmesine tatlı su ve tuzlu suyun kesişmesi de eklenerek, dört farklı ortam bir araya gelir. Buna bir de kenarların sabit kalmak yerine gel-git etkisiyle sürekli hareket ederek genişleyen bir bant şeklinde olması eklenince dünyada organik madde üretimi açısından en verimli sürdürülebilir ekolojik sistemler olan Mangrov ormanları ortaya çıkar.



Geoff Hoca'nın yazımın başındaki sınırlarda yaşamakla ilgili sözüne dönersek, İstanbul'un taşının toprağının neden altın olduğunu kenar etkisinin ne olduğunu öğrendikten sonra artık herhalde daha iyi anlayabiliriz. Kuzeyinde ve güneyinde farklı özellikler taşıyan iki deniz ve onları birbirine bağlayan boğazın kenarında kurulmuş olmasıyla sadece kara ve denizlerin kesişim noktası olmasının ötesinde İstanbul, her sabah geçip her akşam dönenlere sıradan, hatta belki komik gelse de, kıtaların kesiştiği sınırda bulunuyor. Binlerce yıl boyunca akınlara maruz kalarak fethedilmeye çalışılmış olan İstanbul, bu çok özel coğrafik konumunun ötesinde dillerin ve dinlerin sınırında, doğu ve batı kültürlerinin kesiştiği ve birbirine geçtiği bir geçiş bölgesi oluşturuyor. İstanbul'un bu kadar büyük bir cazibe merkezi olması ve hala sürekli göç çekerek büyümeye devam etmesinde kenar etkisinin bence çok büyük katkısı var.



Benzer bir durum büyük şair Nazım Hikmet'in benzetmesiyle bir at başı gibi Asya'dan Avrupa'ya uzanan üç yanı denizlerle çevrili güzel ülkemiz için de geçerli değil mi? Böyle bakıldığında Türkiye'yi belki ancak İspanya ile karşılaştırabiliriz ama İstanbul kadar çok şeyin kenarında bir şehir sanırım dünyanın başka hiçbir yerinde yok.

Önümüzdeki ay kenar etkisi üzerinde yazmaya devam ederek kenar etkisinin kadim tarımsal uygulamalarda ve Permakültürde ne şekilde kullanıldığına dair ilginizi çekeceğini umduğum örnekler vereceğim.

28-29 Mart haftasonu Kuraldışı'nda Permakültüre Giriş Kursu vereceğim. Kuraldışı'nın desteğiyle çok uygun fiyata verilecek olan bu kursa Permakültürle tanışmak isteyenleri bekliyorum.

Görüşmek üzere...

Kuraldışı Dergi, Mart 2015

Dr. Murat Onuk